

● نقد و معرفی کتاب

نظم بین‌المللی و آینده‌ی سیاست جهانی

TV. Paul & John A. Hall, *International Order & the Future of the World Politics*, (Cambridge: Cambridge University Press), 1999, 421 pp.

در تغییر بافت سیاست جهانی چیست؟ نقش قدرت‌های اصلی به عنوان دست اندرکاران بازار و چالش‌گران نظم بین‌المللی چیست؟ آیا می‌توان همگرایی قدرت‌های اصلی و قدرت‌های منطقه‌یی را در نظم بین‌المللی بدون درگیری افزایش داد؟ آیا نظم و چالش بدون خشونت و درگیری امکان‌پذیر است؟، را بررسی کند.

کتاب به صورت مجموعه مقالات، از یک مقدمه و ۳ فصل تشکیل شده است. در مقدمه نویسنده ابتدا تعریفی از نظم بین‌المللی ارائه و سپس در مورد ساز و کار نظم مبتنی بر معاهده‌ی و ستفالی بحث کرده است. وی می‌نویسد: نظم و ازه‌یی است که دلالت ضمنی بر ایدئولوژی دارد چرا که بر مفاهیم خاصی

این کتاب به زبان انگلیسی است و تی‌وی پال و جان ای هال آن را گردآوری و تنظیم نموده‌اند. تی‌وی پال دانشیار علوم اجتماعی در دانشگاه مک‌گیل و نویسنده‌ی کتاب "برخوردهای غیرمتقارن: شروع جنگ توسط قدرت‌های ضعیف‌تر" (۱۹۹۴) است.

جان ای هال پروفیسور جامعه‌شناسی در دانشگاه مک‌گیل و نویسنده‌ی کتاب‌های

"قدرت‌ها و آزادی‌ها (۱۹۸۵)", "آزادی‌طلبی (۱۹۸۹)", "نظام بین‌المللی (۱۹۹۶)", "وضعیت دولت‌ها: ارنست گیلنر^۱ و تئوری ملی‌گرایی (۱۹۹۸)" است. هدف از تنظیم و گردآوری این کتاب ایجاد روح همکاری و مشارکت کارشناسان از اقصی نقاط جهان و افزایش درک تغییر وضعیت سیاست جهانی است. این کتاب سعی نموده دیدگاه‌های افراد مختلف را نسبت به سؤالاتی از قبیل: نقش مفهوم نظم بین‌المللی

1. Ernest Gellner.

آن مواجه خواهد بود، بحث می‌کند و می‌گوید: اگر حفظ گسترش حوزه‌ی آزادی بین‌المللی اهداف استراتژی لیبرالی باشد، در نتیجه سیاست جهان لیبرالی و غیرلیبرالی باید در جهت اصول آزادی‌های فراگیر هدایت شود و این می‌تواند مفهوم توازن قدرت رئالیستی را به عنوان راهبرد فراگیر جامعه‌ی لیبرالی رد کند.

وی در ادامه می‌نویسد: به منظور اجتناب از پی‌آمدهای افراطی جهان‌گرایی انتزاعی، سیاست لیبرالی باید در چارچوب طرح‌های ژئوپلتیکی عمل کند که این خود مستلزم استراتژی است که ما را در جهت رسیدن به اهداف یاری دهد، چرا که می‌تواند اهداف، منافع تهدیدات متحدان ما را تعیین کند. در آخر وی راجع به حفظ جامعه و گسترش اتحادیه‌ی پاسیفیک بحث می‌کند.

سومین مقاله تحت عنوان "تئوری جامعه‌شناسی نظم بین‌المللی" است که توسط گردآورندگان این کتاب هال و پائول نوشته شده است. این مقاله ابتدا راجع به نظریه‌ی جامعه‌شناسی نظم بین‌المللی بحث کرده است و در ادامه راجع به ارتباط بین جامعه‌شناسی و رئالیسم بحث کرده است.

چهارمین مقاله تحت عنوان "نهادهای بین‌المللی و استراتژی دولت‌ها" توسط لیزا

چون ساختار نظام اقتصادی، سیاسی و اجتماعی استوار است.

فصل اول تحت عنوان "نظریه‌ها و راهبردها" است. مقاله‌های اول و دوم تحت عنوان رئالیسم و لیبرالیسم که دو سازوکار اصلی نظام وستفالی هستند، بحث شده است. نویسنده‌ی مقاله‌ی اول، مایکل مستاندونو^۱ است. وی پایان جنگ سرد را به مفهوم پایان رئالیسم نمی‌داند اما آن را فرصتی ارزنده، برای شناخت رئالیسم می‌داند. در این مقاله وی از ۳ دیدگاه رئالیستی (۱- مدل رقابت ژئوپلتیکی ۲- مدل تک قطبی مبتنی بر نظام امریکایی ۳- مدل توازن چندقطبی قدرت) بحث کرده است.

"دیدگاه لیبرالی: حفظ و گسترش اتحادیه پاسیفیک لیبرالی" عنوان دومین مقاله‌ی فصل اول که به قلم مایکل دبلیودویل^۲ که مدرس علوم سیاسی در دانشگاه پرینستون است، نوشته شده است. در بخشی از این مقاله وی می‌نویسد: از دو قرن پیش کشورهای لیبرالی تمایل به حفظ روابط صلح‌آمیز با یکدیگر داشتند و دموکرات‌ها همیشه متحدان یکدیگر بودند. این مقاله انگیزه‌ی مثبتی در راستای حفظ و گسترش صلح در جامعه‌ی لیبرالی دارد. اما وی می‌گوید که این امر خطراتی را برای سیاست خارجی فراهم می‌کند و تنش بین کشورهای غیرلیبرالی را بیشتر می‌کند. در این مقاله وی ابتدا در مورد محدودیت‌هایی که استراتژی لیبرالی با

1. Michael Mastanduno.

2. Michael W. Doyle.

گنجاندن الگوها و طرح‌ها تأثیرپذیر است؟
۷. آیا فرضیه‌ی برای روند نظم بین‌المللی

وجود دارد؟

۸. مفهوم نظم بین‌المللی در جهانی شدن

چیست؟

و سپس به تک تک پرسش‌ها پاسخ می‌دهد و در انتها نتیجه‌گیری می‌کند و می‌نویسد: جهانی شدن در قرن بیست و یکم کمتر با مشکلات اصلی که انسان‌ها با آنها مواجه‌اند، روبه‌رو است و دیدگاه مغرضانه‌ی نظامی که در حقیقت در ارزش‌های غربی منعکس خواهد بود، به وجود خواهد آمد. به این لحاظ گفتمان نظم بین‌المللی گفتمان ایدئولوژیکی است. البته همه‌ی اینها به معتقدات ما برمی‌گردد. ظهور نظم بین‌المللی از برخی ارزش‌ها حمایت می‌کند و توزیع منافع موجود در جهان را تثبیت می‌کند.

فصل دوم تحت عنوان "قدرت‌های اصلی و نظم بین‌المللی" است. در این فصل نقش و راهبرد کشورهای رهبر مثل ایالات متحده، روسیه، چین، اتحادیه اروپایی، ژاپن و هند مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. نویسنده معتقد است حتی اگر قضیه‌ی جهانی شدن فراگیر باشد، رفتار قدرت‌های بزرگ باز هم مطرح است. چرا که ما همیشه نیاز به ارزیابی و تشخیص رقبای قدرت داریم. به علاوه، برخی چالش‌هایی هم در این فصل ارائه شده که

مارتین استاد دانشگاه هاروارد نوشته شده است. نویسنده معتقد است که در قرن بیستم تغییرات عمده‌ی در متن سیاست بین‌المللی - نهادینه سازی تعاملات بین دولت‌های مستقل - به وجود آمد، درحالی که این روند از افول، شکست و پیروزی برخوردار بود. قسمت نخست این مقاله در مورد نظریه‌ی عقلانی نهاد‌های بین‌المللی که ریشه در تئوری لیبرالی دارد، بحث کرده است و در بخش دوم راجع به مشکلات نهادها و نظم بین‌المللی بحث شده است.

آخرین مقاله این فصل تحت عنوان "حقیقت کجاست؟ ۸ سؤال راجع به نظم بین‌الملل" توسط استیو اسمیت نوشته شده است. هدفی که نویسنده از این مقاله داشته، بررسی دیدگاه‌ها و فرضیه‌های متفاوت در روابط بین‌الملل است. در این مقاله وی هشت سؤال زیر را مطرح می‌کند:

۱. نظم بین‌المللی چیست؟

۲. چرا نظم بین‌المللی دولت را مصون و از

اقتدار آن حمایت می‌کند؟

۳. آیا نظم بین‌المللی لازم است؟

۴. آیا رابطه‌ی بین نظم بین‌المللی و هویت

بین‌المللی وجود دارد؟

۵. در مباحث نظم بین‌المللی چه

موضوعاتی حذف می‌شود و چرا؟

۶. آیا نظم بین‌المللی در گنجاندن یا عدم

می‌تواند ساختار قدرت جهانی را تضعیف نماید. اولین مقاله‌ی این فصل تحت عنوان "هژمونی لیبرالی و آینده نظم بعد از جنگ امریکا" است که توسط جان ایکن بری پروفیسور علوم سیاسی در دانشگاه پنسلوانیا نوشته شده است. وی در این مقاله راجع به ۳ موضوع بحث کرده است. اولاً منطق اصلی نظامی که در میان کشورهای غربی قبل از جنگ سرد جا افتاده بود، منطقی بود که مشکلات داخلی کاپیتالیسم غربی و جوامع صنعتی را مورد بررسی قرار می‌داد و ادعا می‌کرد به رغم این که جنگ سرد این نظم لیبرالی را تقویت کرد، ولی نتوانست ثبات را به وجود بیاورد. "نظام مهار" در طول جنگ سرد پایان پذیرفت ولی نظم لیبرال غربی همچنان به قوت خود باقی ماند. دوم، وی بحث کرده که به دنبال جنگ جهانی دوم هژمونی امریکایی مصمم به ایجاد جنبه‌های لیبرالی بود. مشکلی که در این راستا وجود داشت، چگونگی ایجاد نظم قابل قبول پایدار و دائمی در میان دولت‌ها و ابرقدرت‌هاست. مشخصه‌ی نفوذی هژمونی امریکایی سازوکاری را ایجاد می‌کند که این سازوکار موجب مشارکت بیشتر کشورها در این مجموعه می‌شود. جنبه‌ی سوم، هژمونی نظم امریکایی، کاملاً با ثبات است زیرا قوانین و عرف، بیشتر در ساختارهای سیاسی و اجتماعی محاط شده است. پایایی هژمونی لیبرالی امریکا بر ۲ منطق اصلی ساخته شده است. اول،

ویژگی شبه قانونی مؤسسات و عملکرد به نظم رویکرد "بازگشت به قدرت" را کاهش می‌دهد و این امر مخاطرات ناشی از مشارکت یکسان کشورهای قدرتمند و ضعیف را به حداقل می‌رساند. دوم، نهادها در جهت افزایش نهادینه‌گی عمل می‌کنند. و در نهایت نتیجه‌گیری می‌کند که هژمونی نظم امریکایی نسبتاً پویا و متمایل به نظم سیاسی توسعه‌مند است.

مقاله‌ی دوم تحت عنوان "روسیه: پاسخ به کاهش نسبی" است که توسط جک لیندر نوشته شده است. نویسنده در این فصل ۴ راهبرد را برای حل مشکل کاهش نسبی عنوان می‌کند ۱- پیشگیری ۲- وابستگی ۳- پشتیبانی ۴- بسیج همگانی.

تنها راه حلی که برای این امر وجود دارد تعدیل نسبی استراتژی ژئوپلیتیکی روسیه است که این تعدیل ژئوپلیتیکی با متعادل کردن قدرت نسبی توسط جذب متحدان امکان‌پذیر است. زیرا روسیه هنوز قویاً توسط چین یا غرب تهدید می‌شود.

مقاله‌ی بعدی تحت عنوان "اتحادیه‌ی اروپا: اقتصاد کلان، سیاست خرد"، توسط جوآن مدرانو^۱ نوشته شده است. نویسنده در این مقاله تبیین شکل همکاری با مسائل خارجی و سیاست امنیتی در اتحادیه‌ی اروپا را مورد بحث قرار داده است. وی ۲ نتیجه‌گیری از این بحث

1. Juan Medrano.

علوم سیاسی وجود داشت و آن این که آیا هند آخرین قدرت بزرگ است؟ آیا هند اولین قدرت نسبتاً قوی است؟ ابهام وجود داشت. این ابهام از این جهت بود که هند به عنوان یک قدرت متوسط محسوب می‌شد.

این مقاله سعی می‌کند منابع چالش هند را مطرح و دلایلی که چرا این چالش‌ها تنها به صورت ضمنی و محدود وجود دارند، بحث کرده است.

آخرین فصل این کتاب تحت عنوان "چالش‌ها" است. در این فصل راجع به چالش‌های اصلی از جمله نظم جهانی، بررسی مشکلاتی از قبیل جهانی شدن، ملی‌گرایی، درگیری قومی و مذهبی، آلودگی محیط زیست و انهدام سلاح‌های کشتار جمعی بحث شده است.

مقاله‌ی جهانی شدن به قلم مایکل من^۱ که پروفیسور جامعه‌شناسی در دانشگاه‌های کالیفرنیا و لس‌آنجلس است، نوشته شده است. وی چهار تهدید: ۱- گذار از کاپیتالیسم ۲- خطر زیست مسطحی ۳- هویت سیاسی و ۴- پسانظامی‌گرایی را که دولت‌های معاصر با آن مواجه هستند، بررسی کرده است. وی معتقد است که شبکه‌ی ارتباطی تعامل جهانی در حال

نموده اولاً این که همگرایی در مسایل خارجی و حوزه‌ی سیاست امنیتی کمتر از حوزه‌ی اقتصادی پیشرفت می‌کند. دوم اینکه نقش اتحادیه‌ی اروپا در سیاست بین‌المللی نه با کمبود همگرایی و مسایل خارجی و حوزه‌ی امنیتی بلکه با کمبود منافع مشترک مختل می‌شود.

مقاله‌ی بعدی تحت عنوان "عدم ثبات:

تغییرات عمده در اقتصاد سیاسی ژاپن" است. در این مقاله نویسنده ۳ تنش را که اقتصاد ژاپن در آینده با آن مواجه خواهد شد به بحث می‌گذارد:

- ۱- تنش بین نیروهای داخلی و بین‌المللی،
- ۲- تنش بین منطقه‌گرایی و جهانی شدن
- ۳- ساز و کارهای متفاوتی که ژاپن در آینده از آنها کمک خواهد گرفت. این مقاله تعامل این ۳ تنش را که سیاست خارجی ژاپنی‌ها در آینده با آن مواجه خواهند بود، مورد بررسی قرار می‌دهد.

مقاله‌ی بعدی تحت عنوان چشم‌انداز چینی‌ها به نظم جهانی توسط استیو چن^۱ که پروفیسور رشته علوم سیاسی در دانشگاه کولورادو است، نوشته شده است. وی ابتدا راجع به امپراطوری چین و سپس در مورد جمهوری چین بحث کرده است. آخرین مقاله تحت عنوان هند، بسان چالشگر محدود توسط راج نایار^۲ پروفیسور علوم سیاسی در دانشگاه مک‌گیل نوشته شده است. نویسنده در بخشی از این مقاله می‌نویسد:

در سی سال گذشته این ابهام برای دانشمندان

1. Steve Chan.
2. Raj Nayar.
3. Michael Mann.

تحکیم است.

دومین مقاله نوشته هوسون میدول^۱ تحت عنوان "ملت‌های بدون کشور (دولت) و ظهور نظم بین‌المللی" است. این مقاله روابط بین ملی‌گرایی و نظم بین‌المللی را مورد بررسی قرار می‌دهد. این مقاله به ۳ قسمت تقسیم شده است قسمت اول در مورد توصیه سیاسی به ملت‌های بدون تابعیت و ارتباط آن با تعریف ناسیونالیسم سیاسی است. در قسمت دوم نویسنده بعد تاریخی موضوع را مورد بحث قرار داده است زیرا که وی معتقد است که با مطالعه تاریخ ما می‌توانیم درس‌هایی را برای آینده بیاموزیم. در بخش سوم نویسنده برخی از اثرات ترکیب آتی را ارزیابی می‌کند. در پایان نویسنده نتیجه‌گیری می‌کند که تعدیل دومین بعد ناسیونالیست‌های سیاسی است. تغییر رژیم فرصتی برای ناسیونالیست‌ها ایجاد می‌کند ولی تشکیل دولت جدید هنوز بدون غیر رژیم صورت می‌پذیرد. رژیم‌های لیبرالی آسیب‌پذیر هستند. زیرا به تساهل لیبرالی منجر می‌شود. وی معتقد است اگر در جامعه آزاد امنیت وجود داشته باشد لیبرالیسم کمتر آسیب پذیر خواهد بود.

مقاله‌ی بعدی تحت عنوان هرج و مرج پیش‌رو، درگیری نظامی پیرامون جهان به قلم هالستی، که مدرس علوم سیاسی در دانشگاه بریتیش کلمبیا، نوشته شده است. وی پیشینه‌ی تاریخی نظم جهانی را بررسی کرده چرا که

معتقد است که درک مشکلات گذشته بهتر میسر خواهد شد.

چهارمین مقاله این بحث تحت عنوان سیاست مذهبی در قرن ۲۱ است. نویسنده ابتدا دیدگاه هانتینگتون را مورد بررسی قرار می‌دهد و در ادامه نظرات خود را ارائه می‌دهد.

مقاله‌ی پنجم تحت عنوان امنیت زیست محیطی در قرن آتی است که لیست‌فین^۲ آن را نوشته است. در این مقاله نویسنده موضوع محیط زیست را به عنوان یک مسأله‌ی جدید که در روابط بین‌الملل مطرح می‌کند و در ادامه ارتباط آن را با منازعه و همکاری امنیت زیست محیطی و همکاری زیست محیطی بررسی می‌کند. نویسنده معتقد است که مشکلات محیط زیست می‌توانند منبع درگیری یا هدفی برای همکاری باشد.

"درگیری داخلی و نظم بین‌المللی" عنوان مقاله‌ی است که توسط گلداستون پروفیسور جامعه‌شناسی در دانشگاه کالیفرنیا، نوشته شده است. وی ابتدا در مورد جمعیت و نهادهای سیاسی بحث کرده و سپس راجع به رشد جمعیت و بحران‌های سیاسی بحث نموده است.

آخرین مقاله‌ی این فصل تحت عنوان "برابری فرصت‌ها یا هرج و مرج؟، سلاح‌های

1. Hudson Meadwell.

2. Karen Litfin.

بیولوژیکی - را به کار گرفت، بحث کرده است. در پایان آزمایشات هسته‌یی هندوستان و پاکستان که در مه سال ۱۹۹۸ صورت گرفت را مورد بحث قرار داده است.

فاطمه هادی‌وش

مرکز مطالعات حقوقی و بین‌المللی

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

کشتار جمعی و ظهور نظم جهانی" است. این مقاله توسط تی وی پال نوشته شده است. وی معتقد است با پایان جنگ سرد، تولید و تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی (WMD) مهمترین چالش برای ایجاد ثبات در نظم بین‌المللی بوده است. نویسنده در ادامه مقاله راجع به جنگ خلیج فارس که در این جنگ عراق ۳ نوع سلاح - سلاح‌های هسته‌یی، شیمیایی و

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو د پوهنتون
پرتال جامع علومو انساني